

davstvo." Kako je izvršil deželni zbor kranjski to splošno določilo? S tremi kratkimi paragrafi, ki jih je uvrstil v tri različne deželne zakone, tiče se ljudskega šolstva.

§ 5. deželnega zakona z dne 29. mal. travna 1873. l. ukazuje: „V vsakem šolskem okraju je napraviti najmanj eno meščansko šolo.“

Ta paragraf zahteva preveč in se pri nas ne bo realizoval nikdar, pa tudi ni potrebe, da bi se. Meščanske šole naj se ustanovijo tam, kjer so v resnici potrebne, v prvi vrsti v Ljubljani in v takih večjih krajih, kjer je bolj razvita obrtnost in industrija, n. pr. v Idriji, v Postojni, v Trzinu, na Jesenicah in morebiti še v kakem kraju.

Glede vzdrževanja meščanskih šol govori člen IX. deželnega zakona z dne 19. grudna 1874. l. in § 5., odstavek 4., zadnji stavek deželnega zakona z dne 29. listopada 1890. l. Prvi slóve: „Za ustanovitev in stroške meščanskih šol naj potrebno skrb imajo šolski okraji, kateri so opravičeni, v to namero na vse neposrednje davke brez izrednega priklada razpisati do po 10 gold. okrajnega šolskega naklada od vsakih 100 gld. rednega davka.

Za višje odstotke tega naklada je treba deželnega zakona.“

Drugi veleval: „Za stanarine učiteljskega osebja na javnih meščanskih šolah morajo skrbeti dotični šolski okraji.“

Kakor razvidite, častita gospoda, iz teh deželnih zakonih določil, se je iznebil takrat deželni zbor kranjski meščanske šole in jo hotel zvaliti na rame šolskih okrajev. In to je tisto nesrečno določilo, ki je provzročilo, da na Kranjskem še danes nimamo meščanskih šol in jih ne bo tako dolgo, dokler se ne razveljavi to zakonito določilo, dokler jih dežela sama ne bo začela ustanavljati, dokler jih dežela sama ne bo vzela v svojo oskrb.

Vprašam Vas, častita gospoda, kateri šolski okraj bi si hotel poleg drugih težkih bremen, ki jih mora nositi, naložiti še to jako občutno naklado? Nasprotno sem prepričan, da bo naš sedanjí deželni zbor, ki žrtvuje ogromne vsote za razne kulturne zavode, položil slovenskemu narodu tako zelo potrebnemu zavodu — meščanski

so se drugi organisti skoroda trgali. Sploh so bili Rihar, Belar pa Vavken tedaj najodličnejši cerkveni komponisti, kateri so vedeli zlagati pesmi v narodnem duhu, in poleg Riharjevih je tudi prav mnogo Belarjevih, ki so popolnoma ponarodele. Hôdji po slovenskem svetu in obiskuj po kmetih službo božjo, povsod ti bo zadonela na uho kaka Belarjeva pesem, bodisi kaka maša, Marijina ali druga, posebno veliko pa litanij . . .

Z gojitvijo petja, s svojim mirnim in ljubeznivim vedenjem si je pridobil srca Brezovčanov tako, da se ga še sedaj spominjajo in da so ga kesneje imenovali častnim občanom. Vse ga je ljubilo in spoštovalo in prav neradi so ga pustili iz svoje sredine, ko se je raznesla vest, da odide Belar iz Brezovice. „Gospod“ — mu je rekel ugleden in imovit Brezovčan, ko se je poslavljaj od njega — „gospod, tu je moja živina; izberite si najboljšo kravo izmed nje in Vaša je, če ostanete še tu!“ Pa Belar ni hotel in ni mogel sprejeti te zanj jako častne ponudbe. Zapustil je Brezovico in se preselil v Ljubljano leta 1862.

(Dalje prih.)

šoli — trden temelj. To se bo zgodilo, ako se bo za vsako meščansko šolo, ki se bo ustanovila, sklenil poseben deželni zakon, ki naj določi nje ustanovitev in vzdrževanje. Vzdržava naj jo dežela, za stvarne potrebščine naj prispeva dotična šolska občina.

Z ustanavljanjem slovenskih meščanskih šol je v tesni zvezi še drugo važno vprašanje. Priznati moramo, da nimamo niti za eno slovensko meščansko šolo učiteljev z učno usposobljenostjo za meščanske šole. Prav umevno! Slovensko učiteljstvo vidi, da nimamo meščanskih šol, in da bi bil izpit brezpomemben za njihovo boljšo bodočnost. Pripravljanje za meščanski izpit ni lahka stvar, posebno za učitelja na kmetih, kjer nima v to potrebnih pripomočkov. In če jih ima, se vendar težko pripravi ves temeljito brez navodil od strani strokovnjakov. To so izprevideli merodajni krogi in zato prirejajo v smislu ministrjalnih predpisov semintje učne tečaje, v katerih se učitelji nadalje izobražujejo in pripravljajo za meščanski izpit. Spominjam le, da se je bil priredil pred leti tak učni tečaj s posebno ugodnim uspehom na učiteljskiu v Mariboru.

Ker je ustanavljanje meščanskih šol na Kranjskem le še vprašanje časa, skrbeti bo merodajnim krogom za temeljito izobražene meščanske učitelje. Jako umestno bi torej bilo, da se prirede taki učni tečaji tudi v Ljubljani.

Na podlagi teh izvajanj se usojam nasvetovati slavni konferenci v sprejem sledeče predloge:

Slavna konferenca izvoli izreči:

I. Ustanovitev meščanskih šol po večjih, zlasti obrtnih krajih na Kranjskem, posebno pa v Ljubljani, je nujno potreba.

II. Sedaj veljavna zakonita določila glede ustanavljanja in vzdrževanja meščanskih šol na Kranjskem, in sicer § 5. deželnega zakona z dne 29. mal. travna 1873. l., deželnega zakonika št. 21. in člen IX. deželnega zakona z dne 19. grudna 1874. l., deželnega zakonika št. 37., dalje § 5. odstavek 4. deželnega zakona z dne 29. listopada 1890. l., deželnega zakonika št. 23., naj se razveljavijo.

III. Za vsako meščansko šolo, ki se ustanovi, naj se sklene poseben deželni zakon, ki določi nje ustanovitev in vzdrževanje.

IV. Za one ljudske učitelje, ki nameravajo pridobiti učno usposobljenost za meščanske šole, naj se prirede v Ljubljani učni tečaji v smislu ministrjalnega ukaza z dne 31. mal. srpana 1886. l., 6032., ministralni ukaznik št. 51.

(Predlogi so bili z odobravanjem soglasno sprejeti.)

Olajšave.

Spisal M. Poklukar.

VII.

Učiteljstvo si mora tudi samo prizadevati, da si kolikor možno olajša svoja bremena. Ves svet nas ne more storiti srečne, ako sami nečemo biti; vsi ljudje skupaj pa nas ne morejo narediti popolno nesrečne, ako zopet sami nečemo biti; zakaj srečo nosi vsak človek sam v svojem srcu.

Izvrstno postojanko ima učiteljstvo: raztreseno je po vseh dolih in gričih, a vendar je v društvih ter uradnih

konferencah združeno v enotno celoto. Zdi se nam pa, da se ta ugodna priročnost ne izkorišča v zadostni meri. Tam nikoli ni treba tapati v negotovosti, zakaj vse informacije v Sloveniji si zajemamo iz najčistejših vrelcev — svojih kolegov. Od Srednje vasi do Osilnice, od Šturij do Velike doline imamo nastanjenih vernih sodrugov, le dopisnico v roke, par stavkov na njo, in v dveh dneh že dobimo odgovor z Dolenjskega ali Notranjskega na Gorenjsko, da začasno ukrenemo potrebno pripravo. Take ugodnosti nima vsak! Kar imaš na prodaj, spečlaš lahko po najvišji ceni; česar ti je treba kupiti, dobiš za najnižji denar v deželi, samo dopisuj si s tovariši na tistih mestih, kjer veš, da je dobiti, ali da ni in se bode prodalo. Pri prodaji in nakupu se ravnajmo strogo po načelu: „Svoji k svojim!“ In prav umestna so priporočila „Tovariševa“ za razne tvrdke, listu na zadnji strani. Kupujmo le pri priznanih prijateljih šolstva in učiteljstva ter vse točno plačujmo, to nas bode silno povzdignilo v očeh vsega občinstva, ker to je prava kolegijalnost, katere se je držati ne le pri obiskih, temveč tudi v javnosti med svetom.

Mnogi izmed nas imamo otroke po srednjih šolah in ti nas stanejo grozen denar, kateri se s težo plačuje, zato smo z velikim veseljem pozdravili lansko leto idejo o zamenji otrok za časa šolanju. Da se vpelje zamena, bi bilo znatno olajšano marsikomu plačilo, in človek bi bil še brez skrbi, ker bi imel „študenta“ v prijateljski družini, torej v varnem zavetju; misel ta je zlata vredna in treba jo bo vresničiti na kak način — čim prej, tem bolje.

Mlajšim kolegom, osobito oženjenim, bi toplo priporočali, da pristopajo polnoštevilno k vdovskemu učiteljskemu društvu, se zavarujejo pri Slaviji za slučaj smrti, zakaj deset definitivnih let je precejšnja doba, katere ne doživi vsak, in strašna muka mora biti bolniku na smrtni postelji, ako je prepričan, da njegova družina po smrti njegovi še nima pravice do pokojnine; mučen pa je tak pripetljaj tudi bližnjim kolegom, ker nimajo toliko, da bi mogli izdatno pomagati, a samo opazovati bedo nekdanjega prijatelja, je zopet grozno. Tovariš in prijatelj, če ti kdaj nanese prilika, da moreš nakloniti kako podporo, ustanovo, premijo ali karsibodi drugih priboljškov komu izmed učiteljstva, stori to z veseljem ter z ono vnemo, katera spremlja blaga dela, ter si bodi v svesti, da se z biseri plačuje vsaka solza, katero utrneš iz očesa svojemu bližnjiku. Taka okolnost se nudi pogosto našim zastopnikom v okrajnih in deželnem šolskem svetu. Ne domišljaj si nihče, da postane z izvolitvijo nekak predstojnik svojim volivcem-kolegom, o ne! ravno nasprotno; s tem, da izvolitev prevzameš, se pospeš na stalo brezplačnega zagovornika učiteljstva v svojem okraju. Ne išči v tej službi samega sebe, tudi priljubljenosti ne bode prinesla vselej, ako jo vestno vršiš in če nisi mož, da bi jo opravljal odločno za čisto in golo pravico ter neskaljeno resnico v slučaju tudi sam zoper vse druge glasove, pusti to spretnejšim rokam, nisi za učiteljskega zastopnika! Verjemi mi, da ima vsak okraj dvoje vnetih, sposobnih ter za naše pravice gorečih mož s potrebno zgovornostjo in srčnostjo za zastopnika, če bi bil tudi ženskega spola, boljši bode, kakor jeguljast obetač, kateri kolege slepari na vse mogoče načine, a na pristojnem mestu si ne upa ziniti prave besede. Časi so resni, zato učiteljstvo dobro premotruj svoja zastopnika in kjer imaš prava, jih obdrži, zakaj mnogokrat bodeta olajševala sitne nepravilike.

Še imamo eno stvar, katera bode prav čutno olajševala bedno stanje učiteljskim družinam, in ta je: „Učiteljski konvikt“. Dragi kolega ter ljubezniva koleginja, če imaš družino, skrbi za njo, to je prva tvoja dolžnost. Glej, da jo spraviš do kruha in da ne bode v nadlogo nikomur in nikoli. Hiti skrbeti za njo, dokler si zdrav in živ; kdo ve, kaj te v kratkem zadene. Ena ponesrečena družina škoduje stanu več, kakor mu koristi sto srečnih, zakaj ljudje so že taki, da nam slabote pamtijo desetletja, a naše zasluge pozabljajo precej. To se ne da popraviti; pač pa lahko zabranjujemo predbacivanja s tem, da odstranjamo dogodke, kateri so povod govoricam. Zatorej mlademu tovarišu z majhno plačo in veliko družino ni treba podpirati nič drugega kakor sebe in svojce, saj je sam podpore najbolj potreben; bode že prišel čas, ko bode mogel žrtvovati i on svoj del. Vsa drugačna pa je stvar pri starejših učiteljih in učiteljicah, kateri so svojce že oskrbeli, imajo plače prvega razreda, prihodnjost jim ne žuga s stroški in ne kaže vedno večjih izdatkov; oni imajo stanovsko dolžnost podpirati potrebna podjetja kakor je naš konvikt. Domislijo naj se nazaj na svoja prva službena leta, kako so se borili za obstanek in potem bodo radi darovali konviktu svoj obolus v dvojini ali še celo v množini, ker ne bodo privoščili težav v svoji mladosti nobenemu učitelju več. Pri konviktu se ne sme izgovarjati s tem, da ga ne bode vsak potreboval, to je puhel izgovor in vreden slabšega izvora kakor je učiteljski razum; tako bi se lahko izogibali vsem plačilom k najkoristnejšim napravam, in nobeno večje delo bi ne bilo zagledalo belega dne. Pokažemo le na gledališče, vojašnico, bolnišnico, Žabjek, železnice, vse šole itd., za katere vsi državljani plačujemo, dasi jih je mnogo, kateri še n. pr. železnice niso videli. Konvikt je učiteljsko podjetje, z njim stojimo ali pademo, in kdor more, ta naj poseže v žep tem globokeje, čim več je notri in čim lažje utрпи denar. S takim ravnanjem si bomo znatno olajšali svoje bolečine, in boljši časi nam morajo roditi slajše življenje.

Jezikov nauk v prvem šolskem letu.

(Jakob Dimnik.)

II. Male pisane in tiskane črke.

Bvala Bogu! vzklikne marljiv učitelj, ko je pri kraju s pripravljanim poukom; ta pouk je za učitelja silno utrudljiv. Otroci pridejo sedaj vendar že z Abecednikom v šolo; to je zanje vesela izpremembra. Pisanje-čitanje se prične. Tudi tu velja: „Počasi pa temeljito!“

1. vaja.

é — i.

Igra.

(Pripovedka.)

Ivan, Ida in Izidor so bili pridni otroci. Radi so molili, radi so se učili in radi ubogali svoje starše in učitelje. Ker so bili pridni, so jim starši večkrat dovolili, da so se igrali. „Idite se igrati!“ pravijo oče neko nedeljo popoldne vsem, ko so poprej, seveda, vsi prav lepo spisali domačo nalogo. „Igrajmo se slepe miši!“ Ti, Ida, bodi slepa miš, pravi Ivan, ti, Izidor, ji